

450 LET AKVIZICE VE VĚDECKÉ KNIHOVNĚ V OLOMOUCI

PhDr. Libuše Machačová

Vědecká knihovna v Olomouci

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA

Z HLEDISKA AKVIZICE

- **1566:** v Olomouci zřízena jezuitská akademie; při ní vznikla knihovna
- **1647:** většina knih odvezena do Švédska jako válečná kořist
- **1773:** byl zrušen jezuitský řád. Knihy ze zrušených jezuitských kolejí na Moravě převezeny do Olomouce
- **1780-1790:** císař Josef II. ruší 40 klášterů na Moravě. Knihy byly po výběru svezeny do Olomouce
- **1807:** Knihovna získává právo povinného výtisku z území Moravy
- **1947:** Knihovna získává právo povinného výtisku z celého území Československé republiky
- **1950-1952:** Akce K – svozy z klášterních knihoven Olomouckého, Ostravského a Gottwaldovského kraje

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA

HLEDISKA AKVIZICE

Z

1566: *v Olomouci zřízena jezuitská akademie; při ní vznikla knihovna*

- Od založení byla knihovna budována především fundacemi a dary z řad významných představitelů církve zemských úředníků
- Později v pobělohorském období odkazovali své osobní sbírky též olomoučtí měšťané

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA

HLEDISKA AKVIZICE

Z

1647: většina knih odvezena do Švédska jako válečná kořist

- Obrovské ztráty nevyčísitelné hodnoty, přesto se podařilo knihovnu obnovit
- Mnoho významných dárců jak knih, tak i peněz

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA

HLEDISKA AKVIZICE

Z

1773: *byl zrušen jezuitský řád. Knihy ze zrušených jezuitských kolejí na Moravě převezeny do Olomouce*

- Vídeň v té době povýšila olomouckou knihovnu na nejdůležitější a největší knihovnu Moravy
- Samotná olomoucká knihovna měla v té době kolem 9 000 svazků
- Olomoucké univerzitní knihovně „spadla do klína“ možnost obohatit se o vybrané knižní fondy bývalých 5 moravských jezuitských kolejí (Brno, Jihlava, Telč, Uherské Hradiště, Znojmo), mezi nimi cca 880 zakázaných knih např. Luthera a Husa
- Knihovna se obohatila přibližně o 20 000 svazků

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA

HLEDISKA AKVIZICE

Z

1780-1790: císař Josef II. ruší 40 klášterů na Moravě a ve Slezsku. Knihy byly po výběru svezeny do Olomouce

- Revizi klášterních knihoven na Moravě a ve Slezsku měl na starosti Jan Nepomuk Alois Hanke
- Pro olomouckou knihovnu získal cca 6 000 děl

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA Z HLEDISKA AKVIZICE

*1807: Knihovna získává **právo povinného výtisku** z území Moravy (trvalo do roku 1935)*

- Územní působnost stanovena pro celé Království české a Moravské markrabství – definováno jako tištěné dílo
- 1811 právo rozšířeno na noviny, časopisy a mapy

Díky tomu má knihovna mnohé jedinečné sbírky.

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA

HLEDISKA AKVIZICE

Z

1947: Knihovna získává právo povinného výtisku z celého území Československé republiky

- Povinný výtisk z celého Československa platí do r. 1992. Po rozdělení Československa platí pro území České republiky
- Podle Zákona č. 37/1995 o neperiodických publikacích máme 1 výtisk z celé ČR + 1 regionální (Olomoucký kraj)

STRUČNÁ HISTORIE – VÝZNAMNÁ DATA Z HLEDISKA AKVIZICE

1950-1952: Akce K – svozy z klášterních knihoven Olomouckého, Ostravského a Gottwaldovského kraje

- Odhad kolem 300 000 svazků pro naši knihovnu, (celkem získala Národní knihovna a státní vědecké knihovny asi 1 250 000 jednotek)
- Uloženo v nevyhovujících podmínkách
- Mnohé knihy zničeny nebo rozkradeny
- Zpracovávalo se postupně až do osmdesátých let, přednostně byl zájem zpracovat prvotisky a rukopisy
- Do fondu se obvykle nezařazovaly duplikáty
- Duplikáty byly nabídnuty jiných knihovnám, některé šly do sběru

STAV FONDU – SROVNÁNÍ V RŮZNÝCH LETECH

1704: 4 300 jednotek

1773: 9 000 jednotek

1778: 29 669 jednotek

1860: 56 489 jednotek

1918: 106 356 jednotek

*Přibližně 350 let trvalo dosažení počtu 100 000
jednotek*

STAV FONDU – SROVNÁNÍ V RŮZNÝCH LETECH

1972: překročen **1. milion** jednotek – necelých 60 let trvalo, než bylo ze stavu 100 000 dosaženo milionu

1975: 1 105 713 jednotek

2000: 1 767 493 jednotek

2009: překročen **2. milion** jednotek – za 37 let od stavu 1 milion bylo dosaženo zdvojnásobení fondu

PŘÍRŮSTEK ZA ROK – SROVNÁNÍ V RŮZNÝCH LETECH

1960: 32 853 jednotek

1989: 34 677 jednotek

1990: 29 735 jednotek

1991: 25 449 jednotek

2014: 31 326 jednotek

DOPLŇOVÁNÍ FONDŮ – SROVNÁNÍ PODLE ZPŮSOBU NABYTÍ

	1972	1990	2009	2015
PV	9 697	9 938	24 234	26 242
N	10 353	7 827	1 581	1 016
D	2 778	2 549	575	1 660
MV	4 176	2 688	478	339

DOPLŇOVÁNÍ FONDŮ – SROVNÁNÍ PODLE ZPŮSOBU NABYTÍ

PV a N:

Dříve – méně nakladatelství, méně titulů, proto bylo mnohem jednodušší získávat PV, trh byl přehledný, urgovalo se méně nakladatelů.

Kupovalo se více exemplářů téhož, např. 5-10 kusů, proto i nákup znamenal mnohem méně práce.

Počet PV zaznamenal obrovský vzestup – viz např. r. 1972 (necelých 10 000) a r. 2015 (přes 26 000).

DOPLŇOVÁNÍ FONDŮ – SROVNÁNÍ PODLE ZPŮSOBU NABYTÍ

PV a N:

Nyní – mnoho nakladatelství, mnoho titulů v nižších nákladech, je obtížné se zorientovat na knižním trhu, nakladatelství vznikají a zanikají ...

Je méně peněz na nákup, kupuje se méně titulů i méně exemplářů.

DOPLŇOVÁNÍ FONDŮ – SROVNÁNÍ PODLE ZPŮSOBU NABYTÍ

MV – mezinárodní výměna zaznamenala po roce 1989 velký propad, některé knihovny ji dokonce zrušily.

Zahraniční literaturu je na rozdíl od doby před rokem 1989 možné běžně koupit (v případě dostatku financí) nebo vypůjčit prostřednictvím MMVS, ale zároveň je o tuto literaturu menší zájem než dříve, protože něco je dostupné i na internetu.

Nyní jdeme spíše cestou výběru, výměnou se často snažíme získat konkrétní tituly na konkrétní požadavek.

DOPLŇOVÁNÍ FONDŮ – SROVNÁNÍ PODLE ZPŮSOBU NABYTÍ

Dary

- máme jich „neomezenou“ zásobu, ale nestíháme je zpracovávat (priorita je PV) – přibývají rychlejších tempem než postupuje jejich zpracování
- občas se jedná o pozůstalosti
- většinou menší dary různých dárců, kteří nám knihy nechávají na různých místech v knihovně, ale nejvíc si oblíbili bibliobox (který k tomu ovšem není určený ...)

STRATEGIE DOPLŇOVÁNÍ

- Velmi žádané knihy: 3-5 výtisků
- Moravika, produkce Olomouckého kraje: 2-3 výtisky
- Bohemika: 2 výtisky (2. výtisk u všech titulů bez ohledu na jejich žádanost zařazujeme do fondu asi od roku 2014 – dříve se duplikáty z důvodů nedostatku místa ve skladu braly jen u žádané literatury)
- Zahraniční literatura: pouze výběrově
- *Pozn. Stále nemáme dost místa ve skladu ani peněz na nákup, ale máme naději na nový sklad v r. 2018*

ZÁVĚR: KDYŽ CHYBÍ SKLADY I PENÍZE ...

- Důsledně vymáhat PV, tak máme významnou část přírůstků jistou, ovšem je to časově náročná práce – je těžké zachytit veškerou produkci a neustále upomínat různé nakladatele – trh je roztržštěný, nakladatelů je příliš mnoho
- Snažit se zpracovávat dary, dají se tak ušetřit peníze za nákup (ale stejně nám zatím chybí sklady ...), proto je třeba se vždy dobře rozmyslet, zda knihu vzít či nevízt do fondu (obzvlášť pokud je kniha poškozená)

LITERATURA

- *SVK v Olomouci v roce ... : přehled činnosti Státní vědecké knihovny v Olomouci za rok ...* Olomouc: Státní vědecká knihovna, 1961-2001.
- *VK v Olomouci v roce ... : přehled činnosti Vědecké knihovny v Olomouci za rok ...* Olomouc: Vědecká knihovna, 2002-2010.
- *Výroční zpráva Vědecké knihovny v Olomouci za rok ...* Vědecká knihovna. V Olomouci: Vědecká knihovna v Olomouci, 2011- .

LITERATURA

- HRBÁČOVÁ, Jana, ed. a KRUŠINSKÝ, Rostislav, ed. *Chrám věd a múz: 450 let Vědecké knihovny v Olomouci*. 1. vydání. Olomouc : Vědecká knihovna v Olomouci, 2016. 390 stran. ISBN 978-80-7053-311-6.
- KORHOŇ, Miloš, ed. a VINTROVÁ, Tereza, ed. *Chrám věd a múz: dějiny Vědecké knihovny v Olomouci*. 1. vydání. Olomouc : Vědecká knihovna v Olomouci, 2016. 327 stran. ISBN 978-80-7053-310-9.

DĚKUJI ZA POZORNOST!

Případné dotazy pište na adresu:

libuse.machacova@vkol.cz

